

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України
«Про основні засади молодіжної політики» та деяких інших законів
щодо сприяння розвитку молодіжної політики»
*(реєстр. № 12298 від 09.12.2024)**

***Анотація.** В інформаційній довідці викладено результати аналізу проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» та деяких інших законів щодо сприяння розвитку молодіжної політики» (реєстр. № 12298 від 09.12.2024). Стисло висвітлено процес формування та розробки напрямів державної молодіжної політики в Латвії та Естонії.*

***Ключові слова:** молодь, молодіжна рада, молодіжна робота, молодіжна політика, молодіжні фонди.*

Вступ. За результатами соціологічних досліджень, проведених у 2024 році, 83 % молодих українців хочуть виїхати за кордон, у тому числі: 79 % – віком 18–24 роки, 85 % – віком 25–34 роки¹. Близько 2 мільйонів молодих людей вже виїхали з України від початку повномасштабного вторгнення, але 76 % із них виявляють бажання повернутися додому після завершення війни. Загалом чисельність молоді (людей віком від 14 до 35 років) в українському суспільстві скоротилася приблизно з 10 мільйонів осіб у 2022 році до приблизно 7 мільйонів – станом на 2024 рік. За прогнозами, кількість молодих людей в Україні може знизитись у 2030 році до 5 мільйонів осіб. Зважаючи на це, удосконалення законодавчих засад державної молодіжної політики є першочерговим та критично важливим завданням для збереження потенціалу нації та її процвітання у майбутньому.

Варто констатувати, що базові правові акти з цього питання прийняті ще до початку повномасштабної війни і не враховують виклики сьогодення. Зокрема, Національна молодіжна стратегія до 2030 року², затверджена Указом Президента України ще на початку 2021 року, не зазнала жодної зміни, а до Закону України «Про основні засади молодіжної політики»³ протягом дії правового режиму воєнного стану лише один раз внесені зміни техніко-юридичного характеру⁴.

Оцінюючи комплексний характер проблем, що уповільнюють, а подекуди унеможлиблюють ефективність здійснення заходів у межах державної молодіжної політики в Україні, зазначимо, що серед них варто виділити такі (Рис. 1):

¹ Длігач Андрій. 83% молодих українців хочуть виїхати за кордон: це вирок чи виклик? URL: https://lb.ua/blog/andrii_dlihach/635194_83_molodih_ukraintsiv_hochut_viihati.html

² Національна молодіжна стратегія до 2030 року : Затверджена Указом Президента від 12 березня 2021 року № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text>

³ Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27 квітня 2021 року № 1414-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

⁴ Про медіа : Закон України від 13 грудня 2022 року № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#n3291>

Рис. 1. Проблеми, що уповільнюють ефективність державної молодіжної політики України

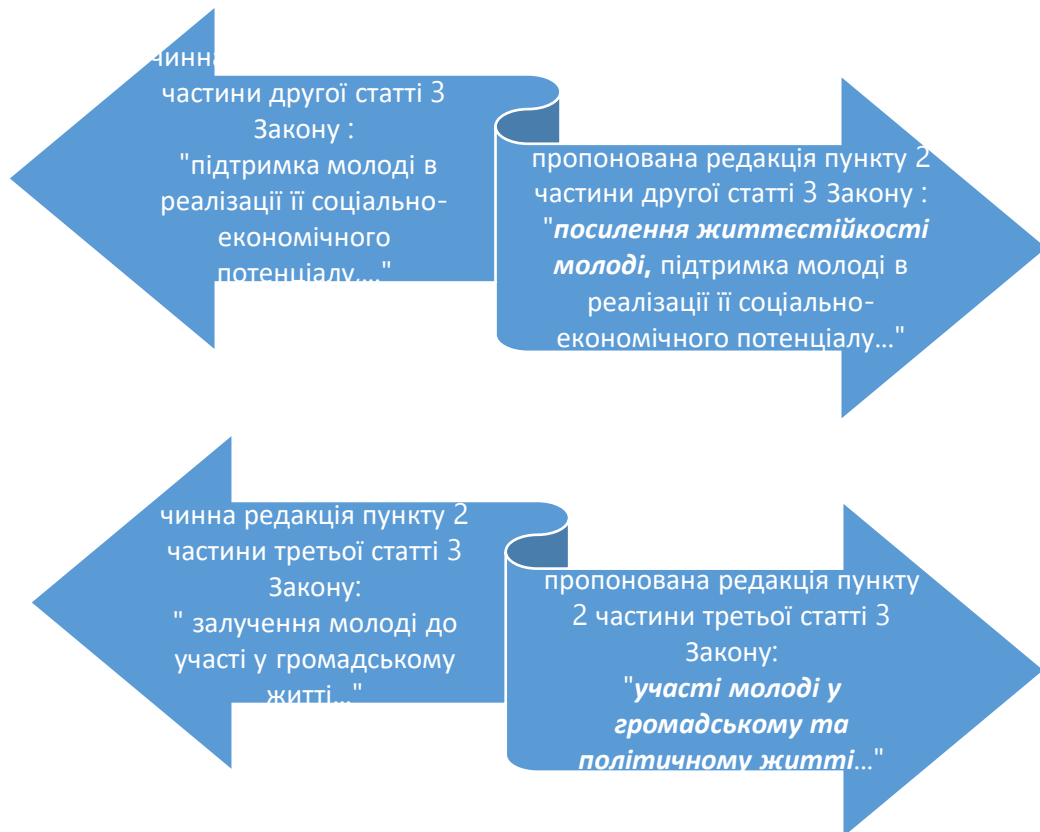
У цьому контексті законодавчі ініціативи, спрямовані на подолання зазначених проблем, є актуальними та своєчасними.

Основна частина. Як слідує з пояснювальної записки до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» та деяких інших законів щодо сприяння розвитку молодіжної політики» (реєстр. № 12298 від 09.12.2024)⁵ (далі – законопроект), завданням законопроекту є створення системного підходу до розвитку молоді в Україні, удосконалення форм, методів та інструментів молодіжної роботи, зміцнення інституційної спроможності суб'єктів молодіжної роботи, формування сприятливих умов для розвитку молодих осіб та їх інтеграції у доросле життя, посилення згуртованості молоді, її підготовка до післявоєнного відновлення та вступу до ЄС.

Сутність законодавчої пропозиції полягає в конкретизації: мети, завдань, пріоритетів молодіжної політики; гарантій та механізмів участі молоді у формуванні та реалізації молодіжної політики; змісту молодіжної роботи, діяльності молодіжних рад, повноважень органів місцевого самоврядування у питанні формування та реалізації молодіжної політики тощо.

Вважаємо, що низка положень законопроекту не відповідає принципу правової визначеності, до змісту якого відносять вимогу якості законів (чіткість, точність, зрозумілість та передбачуваність законодавства). Це застереження здебільшого стосується пропонованих законопроектом змін до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» (далі – Закон), сутність яких полягає виключно в розширенні змісту норми шляхом додавання тотожних словосполук чи заміни порядку слів у словосполучках, не торкаючись її суті, наприклад:

⁵ Про внесення змін до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» та деяких інших законів щодо сприяння розвитку молодіжної політики : Проект Закону України (реєстр. № 12298 від 09.12.2024). Картка законопроекту. Вебсайт Верховної Ради України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/45372>

Аналогічні за змістом застереження варто висловити й щодо пропозицій до пунктів 1, 3, 5, 6, 7, 8, 11 частини третьої статті 3; частини третьої статті 6; пунктів 8, 10, 15 частини другої та пунктів 1, 4 частини третьої статті 8; пунктів 4, 7 частини першої статті 9; пункту 5 частини другої статті 12; частин першої та третьої статті 13; частини третьої статті 14 Закону; пункту 19 частини першої статті 44 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Іншою засторогою, яку варто, на нашу думку, висловити, є те, що подекуди сутність законодавчої новели зводиться до більш деталізованого викладу вже чинних положень. Це, зокрема, стосується змін до частини другої статті 5 Закону, яка визначає механізми та інструменти участі молоді у формуванні і реалізації молодіжної політики. Так, чинна редакція цієї статті містить норму про інформування молоді щодо рішень з питань молодіжної політики (пункт 1 частини другої статті 5 Закону). Натомість законодавець, залишаючи цю норму без змін, додатково пропонує нову норму більш розширеного змісту (пункт 7 частини другої статті 5 законопроекту):

чинна редакція (пункт 1 частини другої статті 5)	пропонована редакція (пункт 7 частини другої статті 5)
інформування про рішення та дії органів державної влади, органів місцевого самоврядування, що стосуються молоді, шляхом оприлюднення відповідної інформації на своїх офіційних веб-сайтах, через медіа, соціальні мережі та за допомогою інших доступних для молоді засобів та методів комунікації	інформування та забезпечення доступу молоді до актуальних можливостей, програм..., що пропонуються органами державної влади, органами місцевого самоврядування, а також суб'єктами молодіжної роботи, міжнародними, національними, іноземними організаціями публічного та приватного сектору економіки

По суті, нова норма є нічим іншим, як деталізованою версією попередньої.

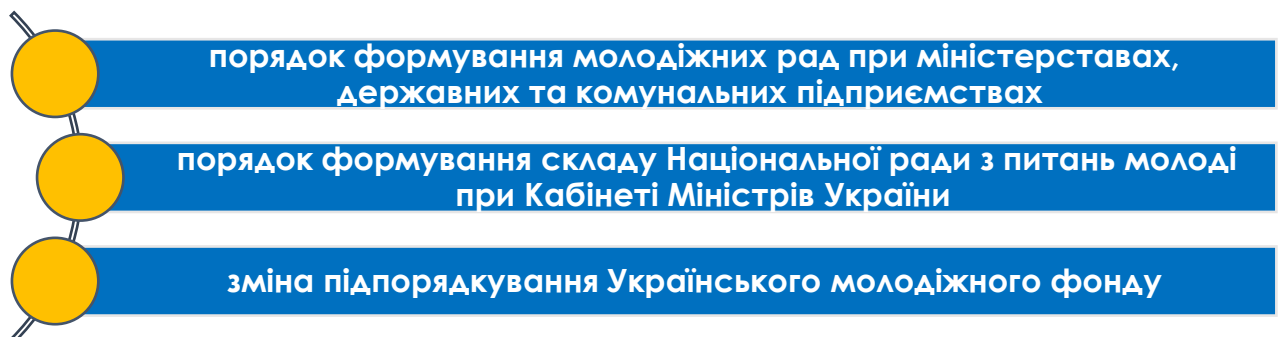
Окремо зупинимося на пропозиціях до частини першої статті 7 Закону:

чинна редакція (частина перша статті 7)	пропонована редакція (частина перша статті 7)
Національна рада з питань молоді – це консультативно-дорадчий орган, що утворюється при Кабінеті Міністрів України...	Рада з питань молоді при Кабінеті Міністрів України (далі – Рада з питань молоді) – це консультативно-дорадчий орган, що утворюється при Кабінеті Міністрів України...

Суб'єкт права законодавчої ініціативи пропонує змінити назву консультативно-дорадчого органу з питань молодіжної політики, який утворено при уряді. При цьому в супровідних документах до законопроекту відсутнє обґрунтування доцільності таких змін.

Обґрунтування відсутнє й щодо змін, які пропонуються до частини другої статті 7 Закону (щодо включення до складу Національної ради з питань молоді **виключно** представників молодіжних рад при міністерствах, Ради з молодіжних питань при Президентові України, народних депутатів України (обраних профільним комітетом), Міністра центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує молодіжну політику); а також до частини сьомої цієї статті щодо скорочення строку повноважень членів Національної ради з питань молоді при Кабінеті Міністрів України з трьох років до двох років.

Варто звернути увагу й на низку застережень до законопроекту, які висловлюють інституції громадянського суспільства. Зокрема, Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Фундація Регіональних Ініціатив» і Національне українське молодіжне об'єднання (НУМО) виступають проти прийняття цього законопроекту, аргументуючи це тим, що за такого сценарію можливі «додаткові корупційні ризики та ілюзія реформи молодіжної політики з використанням бюджетних коштів», а його положення «створюють ризики для прозорості та незалежності діяльності інструментів молодіжної політики» у таких питаннях⁶:

⁶ Законопроект 12298 створює ризики для прозорості та незалежності у молодіжній політиці. URL: <https://fri.com.ua/2024/12/zakonoproiekt-12298-stvoriuie-ryzyky-dlia-prozorosti-ta-nezalezhnosti-u-molodizhniy-politytsi/>; Заява НУМО щодо проекту Закону про внесення змін до ЗУ "Про основні засади молодіжної політики" та деяких інших законів щодо сприяння розвитку молодіжної політики (реєстр. № 12298). URL: <https://www.facebook.com/photo/?fbid=996809185819373&set=>

Як вбачається, законодавчі новели, що містяться у представленому законопроекті, переважно зосереджуються на перерозподілі повноважень між центральними органами влади. Натомість, у багатьох державах-членах ЄС молодіжна політика визначається та реалізується на засадах децентралізації.

У *Латвії* формування державної молодіжної політики здійснює Міністерство освіти і науки. Відповідно до положень статті 3 Закону про молодь⁷ до компетенції Міністерства освіти і науки належить формування єдиної державної політики у сфері молодіжної політики та її узгоджена реалізація шляхом здійснення таких повноважень: сприяння співробітництву та координації діяльності інституцій, залучених до реалізації молодіжної політики в державному масштабі; забезпечення методичного керівництва плануванням, проведенням та оцінкою роботи органів місцевого самоврядування з молоддю; координація і організація навчання та обміну досвідом осіб, які залучаються до роботи з молоддю; сприяння розвитку міжнародного співробітництва у сфері молодіжної політики; забезпечення молоді та особам, які залучаються до роботи з молоддю, доступу до інформації про їхні права, обов'язки, можливості та відповідальність. Всі інші питання у цій сфері віднесено до компетенції органів місцевого самоврядування.

Із метою розробки та реалізації узгодженої молодіжної політики, а також участі молоді у прийнятті рішень та громадському житті у Латвії діє Молодіжна дорадча рада⁸, яка має аналогічні повноваження, що й Національна рада з питань молоді при Кабінеті Міністрів України. Молодіжна дорадча рада є дорадчим органом, утвореним урядом Латвії, її очолює міністр освіти і науки. До складу Молодіжної дорадчої ради входять делеговані представники державної адміністрації, муніципалітетів та молодіжних організацій. Делеговані представники молодіжних організацій становлять не менше половини складу Молодіжної дорадчої ради.

В *Естонії* за формування та розробку напрямів комплексної та інтегрованої державної молодіжної політики відповідальним є Міністерство освіти і науки⁹.

Відповідно до законів Естонії про роботу з молоддю¹⁰ та про організацію місцевого самоврядування¹¹ ключову роль у роботі з молоддю відіграє місцеве самоврядування. Моніторинг ефективності роботи муніципалітетів у цій сфері здійснюється з використанням спеціального сайту, на якому кожна молода людина може отримати інформацію про поточний стан справ у регіоні і залишити відповідні відгуки, надати пропозиції.

⁷ Jaunatnes likums. Pieņemts: 08.05.2008. Stājas spēkā: 01.01.2009. URL: <https://likumi.lv/ta/id/175920-jaunatnes-likums>

⁸ Jaunatnes konsultatīvās padomes nolikums. Ministru kabineta noteikumi Nr.265. Rīgā 2014.gada 26.maijā. URL: <https://likumi.lv/ta/id/266624-jaunatnes-konsultativas-padomes-nolikums>

⁹ Noortevaldkond ja noortepoliitika. URL: <https://www.hm.ee/uldharidus-ja-noored/noortevaldkond/noortevaldkond-ja-noortepoliitika>

¹⁰ Noorsootöö seadus. Vastu võetud 17.06.2010. jõustumine 01.09.2010. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/116062020010?leiaKehtiv>

¹¹ Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus. Vastu võetud 02.06.1993. jõustunud vastavalt §-le 67. URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/125062021008?leiaKehtiv>

До повноважень Міністерства освіти і науки належать: розробка національних програм роботи з молоддю; підтримка діяльності молодіжних об'єднань та виділення їм щорічних дотацій; здійснення державного або адміністративного нагляду у сфері роботи з молоддю в межах повноважень, передбачених законодавством; здійснення контролю за цільовим використанням коштів, виділених із державного бюджету.

В Естонії, як і в Україні, організовуються молодіжні ради (§ 9 Закону про роботу з молоддю). Але на відміну від України (ради можуть утворюватися при центральних органах влади), у Латвії молодіжні ради утворюються лише при міських радах. Метою їх діяльності є обговорення питань, що стосуються молоді і входять до компетенції муніципалітету чи міста, внесення відповідних пропозицій. Члени молодіжних рад обираються молоддю муніципалітету або міста. Фінансування молодіжної сфери здійснюється з бюджету місцевого самоврядування відповідно до стратегічних напрямів розвитку молодіжної сфери, затверджених у плані розвитку міста чи муніципалітету. Із державного бюджету фінансуються заходи, спрямовані на більш широкий національний вплив у сфері молодіжної політики¹².

Висновки.

На нашу думку, проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про основні засади молодіжної політики» та деяких інших законів щодо сприяння розвитку молодіжної політики» (реєстр. № 12298 від 09.12.2024) потребує доопрацювання з урахуванням викладених застережень та закордонного досвіду.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*

¹² Noortevaldkonna rahastamine. URL: <https://www.hm.ee/uldharidus-ja-noored/noortevaldkond/noortevaldkonna-rahastamine>